

Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка
Природничий факультет
Кафедра географії та методики її викладання

Дипломна робота
магістра

з теми: **«УМОВИ ЕФЕКТИВНОГО
ВИКОРИСТАННЯ ГЕОТУРИЗМУ В МЕЖАХ НПП «ПОДІЛЬСЬКІ
ТОВТРИ»**

Виконав: студент 2 курсу, групи Geob1-M17
спеціальності 014 Середня освіта (Географія)
за освітньою програмою Географія
Гловюк Сергій Васильович

Керівник:
Касіяник І.П., кандидат географічних наук,
доцент

Рецензент:
Чернюк Г.В., кандидат географічних наук,
доцент

Кам'янець-Подільський – 2018 року

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕОТУРИЗМУ	7
1.1 Суть та структура геотуризму	7
1.2 Геологічна будова території Національного природного парку «Подільські Товтри».....	13
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ГЕОТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПОДІЛЬСЬКИХ ТОВТР	39
2.1 Сучасний стан та перспективи збереження геотуристичного потенціалу Подільських Товтр.....	39
2.2 Сучасний стан і перспективи охорони геолого-геоморфологічних об’єктів подільських товтр	48
Розділ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НПП «ПОДІЛЬСЬКІ ТОВТРИ»	52
3.1 Дослідження туристично-рекреаційного потенціалу НПП «Подільські Товтри»	52
3.2 Аналіз рекреаційно-туристичного потенціалу НПП «Подільські Товтри»	59
РОЗДІЛ 4. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО СТРАТЕГІЧНИХ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ ТУРИСТСЬКОЇ ДЕСТИНАЦІЇ «ПОДІЛЬСЬКІ ТОВТРИ»	65
4.1 Основні важелі практичної реалізації геотуристичної дестинації НПП «Подільські Товтри».....	65
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72
ДОДАТКИ	76

Додаток А Ландшафтна структура території НПП «Подільські Товтри».76

ВСТУП

Актуальність дослідження. Подільські Товтри – це унікальне геолого-геоморфологічне утворення у межах Подільської височини. Структурно-денудаційний рельєф Товтр, утворений внаслідок відпрепарування баденського бар'єрного рифу та сарматських біогермів, є рідкісним типом рельєфу у межах України і представляє значний інтерес для детальних досліджень.

Територія Подільських Товтр відзначається специфічним поєднанням різних видів природокористування (сільськогосподарського, лісгосподарського, гірничодобувного, природоохоронного та рекреаційного). Сільськогосподарське освоєння змінило переважно лісовий в минулому рослинний покрив території, а наскельно-стєпова рослинність збереглась лише невеликими ділянками, що становлять високу наукову і естетичну цінність. Порівняно легка доступність, значні потужності (до 60–80 м) та хімічна чистота рифових вапняків зумовили їх активне видобування (сьогодні тут функціонує понад 20 промислових кар'єрів), що призводить до знищення окремих масивів головного пасма та бічних товтр.

Подільські Товтри виділяються особливим набором морфогенетичних типів рельєфу. При плануванні територіальної структури та розширенні площ заповідних територій важливо враховувати природні межі Товтр, їх геологічну та геоморфологічну будову. Необхідною є оцінка геолого-геоморфологічної спадщини Подільських Товтр як чинника, що зумовлює біорізноманітність заповідних територій та детермінує формування елементів екомережі. Унікальні природні об'єкти Товтр охороняються у межах 85 територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) України. Пасмо виступає важливою ланкою формування екологічної мережі Поділля та України. Досліджувана територія потребує оптимізації видів

природокористування, визначальний вплив на які мають особливості структурно-денудаційного рельєфу Подільських Товтр.

Об'єктом дослідження виступає геотуризм, його основні складові, напрями освоєння і розвитку в межах національного природничого парку НПП «Подільські Товтри».

Предмет дослідження – туристичний потенціал геотуризму на території НПП «Подільські Товтри», сучасні проблеми та перспективи розвитку.

Мета дослідження – висвітлити особливості формування функціонування геотуризму в межах НПП «Подільські Товтри».

Відповідно до поставленої мети сформульовані наступні завдання **завдання:**

- проаналізувати історію дослідження та літературні джерела де розглядаються геологічні об'єкти в межах НПП «Подільські Товтри»;
- розглянути основні тенденції розвитку туристичних ресурсів досліджуваного регіону;
- дослідити компонентну структуру туристичного ресурсів;
- висвітлити особливості формування та функціонування геотуризму в межах НПП «Подільські Товтри»;
- дослідити проблеми та перспективи розвитку геотуризму.

Методи дослідження. Головними методами дослідження виступають: літературний метод (збір і вивчення літературних джерел), аналіз і синтез (розгляд явища за складовими і в цілому), статистичний (аналіз статистичної інформації), картографічний (застосування картографічного матеріалу).

Структура і обсяг магістерської роботи: робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який містить 40 найменувань та додатків.

ВИСНОВКИ

На основі проведених нами досліджень можна зробити наступні висновки:

Подільські Товтри мають значний туристичний потенціал і всі передумови для його ефективного використання. Однак в найближчій перспективі потребують вирішення, на регіональному рівні, такі питання як: повільні темпи зростання обсягів інвестицій у розвиток матеріальної бази туризму; невідповідність переважної більшості туристичних закладів міжнародним стандартам

Таким чином, геотуризм – нове явище в туризмі, яке з кожним роком набуває популярності, адже в його основі лежить «побудова стосунків» з місцем відвідування – з місцевою культурою, з природним навколишнім середовищем, з людьми, які живуть на даній території. Геотуризм - вид туризму, який вже сам по собі є унікальним, бо він пропонує туристу неповторність географічного місця – оточення, спадщини, естетики, культури, рельєфної особливості території та унікальності місцевого населення..

Згідно нормативних документів НПП "Подільські Товтри" є неприбутковою, природоохоронною, рекреаційною, культурно-освітньою, науково-дослідною установою загальнодержавного значення і входить до складу природно-заповідного фонду України, охороняється як національне надбання, щодо якого встановлюється особливий режим охорони, відтворення та використання. На жаль, НПП "Подільські Товтри" поки що не має права займатись усіма видами туристичної діяльності

Міжнародний досвід засвідчує, що геотуризм розвивається як напрям прикладних геолого-геоморфологічних досліджень і форма пізнавального туризму. Актуальною для України є розробка каталогу геотуристичних атракцій і геотуристичних маршрутів для найбільше привабливих із точки зору геоспадщини регіонів Поділля. Для вітчизняного природоохоронного

законодавства важливим є впровадження нової категорії збереження і рекреаційного використання геоспадщини. Вагомий внесок у розвиток геотуризму в межах досліджуваної території має економічний важель, що виступає каталізатором розвитку продуктивних сил та інфраструктури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авакян А. Б. Водные проблемы: миф и реальность / А. Б. Авакян. – М.: Знание, 1991. – 48 с.
2. Бондар О. І. Сучасні проблеми гідротехнічних споруд в Україні / О. І. Бондар, Л. Є. Михайленко // Вісник НАН України. – 2014. – № 2. – С. 40-47.
3. Вишневецький В. І. Річки і водойми України / В. І. Вишневецький. – Київ: Віпол, 2000. – 376 с.
4. Вишневецький В. І. Водогосподарський комплекс у басейні Дніпра / В. І. Вишневецький, А. М. Сакевич. – Київ: Інтерпрес ЛТД, 2011. – 188 с.
5. Водний фонд Хмельницької області : Довідник – Хмельницький, 2008. – 86 с.
6. Денисик Г. І. Антропогенні ландшафти Правобережної України: монографія / Г. І. Денисик. – Вінниця: Арбат, 1998. – 292 с.
7. Денисик Г. І. Антропогенні ландшафти річища та заплави Південного Бугу: монографія / Г. І. Денисик, О. Д. Лаврик. – Вінниця: Едельвейс, 2012. – 210 с.
8. Денисик Г. І. Водні антропогенні ландшафти Поділля: монографія / Г. І. Денисик, Г. С. Хаєцький, Л. І. Стефанков. – Вінниця: Теза, 2007. – 216 с.
9. Денисик Г. І. Лісополе України: монографія / Г. І. Денисик. – Вінниця: Тезис, 2001. – 284 с.
10. Денисик Г. І. Поверхневі води: річки та болота / Г. І. Денисик, О. М. Гусак. – Вінниця: Гіпаніс, 2002. – 112 с.
11. Денисик Г. І. Природнича географія Поділля / Г. І. Денисик. – Вінниця: Гіпаніс, 2006. – 184 с.
12. Денисик Г. І. Сучасні антропогенні ландшафти річища Південною Бугу / Г. І. Денисик, О. Д. Лаврик // Український географічний журнал. – 2011. – № 3. – 33-37 с.

13. Дубняк С.С. Еколого-гідрологічні аспекти проблеми управління русловими процесами р. Десна / С. С. Дубняк, С. А. Дубняк . – Київ: Владіс, 2006. – 96.
14. Заставний Ф. Д. Географія України: навч. посіб. у 2-х кн. / Ф. Д. Заставний. – Львів: Світ, 1994. – 472 с.
15. Ковальов О. П. Річкова долина як ландшафтотвірний простір / О. П. Ковальов // Річкові долини. Природа – ландшафти – людина: зб. наук, праць / наук. ред. В. Круль, Б. Рідуш. – Чернівці: Рута, 2007. – 146-153 с.
16. Кожушко В. П. Основи і фундаменти мостобудування / В. П. Кожушко. – Харків: Елдас, 2003. – 238 с.
17. Козінцева Я. М. Річище/ Л. М. Козінцева// Географічна енциклопедія України : в 3 т. / редкол.: О. М. Маринич (відп. ред.) та ін. – Київ: Укр. Рад. Енциклопедія, 1993. – Т. 3 : П-Я. – 136 с.
18. Колтун О. В. Антропогенні зміни рельєфу міста Хмельницького/ О. В. Колтун // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія. – Вінниця, 2002. – Вип. 3. – 51-56 с.
19. Костів Л. Я. Антропогенний вплив на розвиток ерозійних процесів басейну Південного Бугу (у межах Хмельницької області) / Л. Я. Костів // Вісник Львівського університету. Серія географічна. – Львів, 2004. – Вип. 30. – 151-158 с.
20. КостівЛ. Динаміка ерозійних процесів у природних територіальних комплексах верхньої частини басейну Південного Бугу / Л. Костів // Вісник Львівського університету. Серія географічна. – Львів, 2009. – Вип. 36. – С. 207-213.
21. Лаврик О. Д. Поширення млинів на Побужжі та їх вплив на трансформацію річища і заплави Південного Бугу / О. Д. Лаврик // Історія української географії. – Тернопіль, 2008. – Вип. 18. – 35- 42 с.
22. Лаврик О. Д. Річкові ландшафти Південного Бугу як перспективна основа формування культурних ландшафтів / О. Д. Лаврик //

Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія. – Вінниця, 2010. – Вип. 21. – 156-166 с.

23. Лаврик О. Д. Сучасні антропогенні ландшафти заплави Південного Бугу/ О. Д. Лаврик // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Географія. – Тернопіль, 2010. – Вип. 27, № 1. – 106-111 с.

24. Лаврик О.Д. Поширення дамб та гаток у річищі Південного Бугу / О. Д. Лаврик // Наукові записки екологічної лабораторії Уманського держ. пед. ун-ту ім. Павла Тичини: зб. наук, праць / наук. Ред. Акімов І. А. – Київ: Науковий світ, 2010. – Вип. 13. – 28-32 с.

25. Лущик А. В., Шwirло М.І, Яковлев Є. О. Основні зміни інженерно-геологічних умов у межах підтоплених територій та напрями їх доживчення //Екологія довкілля та безпека життєдіяльності. – Київ, 2003. – № 6 – С.24-27

26. Маккавеев Н. И. Русловые процессы: учеб. / Н. И. Маккавеев, Р.С. Чалов. – Москва: Изд-во МГУ, 1986. – 264 с.

27. Масенко Л. Т. Гідронімія Східного Поділля / Л. Т. Масенко. – Київ : Наукова думка, 1979. – 102 с.

28. Менеджмент екосистем природно-заповідних територій: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 10-річчю створення Національного природного парку «Подільські Товтри» / НПП «Подільські Товтри». – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2006. – 272 с.

29. Методики гідрографічного та водогосподарського районування території України відповідно до вимог Водної рамкової директиви Європейського Союзу. / В. В. Гребінь, В. Б. Мокін, В. А. Сташук, В. К. Хільчевський, М. В. Яцюк, О. В. Чунарьов, Є. М. Крижановський, В. С. Бабчук, О. Є. Ярошевич – Київ: Інтерпрес ЛТД, 2013. – 55 с.

30. Мильков Ф. Н. Человек и ландшафты. Очерки антропогенного ландшафтоведения / Мильков Ф. Н. – М.: Мисль, 1973. – 224 с.

31. Міні-ГЕС у Європі. – Режим доступу: <http://rener.com.ua/news/320>
32. Мудрак Г. Своєрідність заповідних об'єктів річища та заплави Дністра/ Галина Мудрак// Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Географія, Чернівці: Рута, 2006, – Вип. 305. – С. 161-167.
33. Ободовський О. Г. Загальна гідрологія / О. Г. Ободовський, В. К. Хільчевський. – Київ: Київський університет, 2008. – 399 с.
34. Паламарчук М.М. Водний фонд України: Довідковий посібник / М. М. Паламарчук Київ: Ніка-Центр, 2006. – 320 с.
35. Паращук Н.В. Особливості антропогенізації ландшафтів долин малих річок Поділля (на прикладі річки Серебря). / Н.В. Паращук // Ландшафти і сучасність. – Київ – Вінниця.: “Гіпаніс”, 2000. – С. 271.
36. Петров М. П. Історична топографія Кам'янця-Подільського кінця XVII - XVIII ст. / М. П. Петров. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2002. – 384 с.
37. Природа Украинской ССР. Ландшафты и физико-географическое районирование / А. М. Маринич, В. М. Пащенко, П. Г. Шищенко – Київ: Наукова думка, 1985. – 224 с.
38. Природа Украинской ССР. Моря и внутренние воды / В. Н. Грезе, Г. Г. Поликарпов, В. Д. Романенко и др. – Київ: Наукова думка, 1987. – 224 с.
39. Природа Хмельницької області: монографія; за ред. К. І. Геренчука. – Львів: Вища школа, 1980. – 152 с.
40. Проскурняк М.М. Ландшафтна спадщина Старого міста Кам'янця-Подільського / М.М. Проскурняк // Наукові записки Вінницького держав. педагог. університету ім. М. Коцюбинського. Серія: Географія. – Вінниця, 2003. – Вип. 5. - С.16-21.